

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA

B-dul Academiei, 3,

BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară 10 lei

În străinătate 12 „

ROADELE ROȘII ALE DEMAGOGIEI ANARHO-SOCIALISTE

ATENTATUL CONTRA D-LUI I. I. BRĂȚIANU

Țara întreagă stă încă sub impresiunea atentatului monstruos săvârșit de o unealtă a demagogiei anarho-socialiste asupra d-lui I. I. Brătianu, capul guvernului și unul dintre fruntașii cei mai iubiți ai vieții politice din regat. Aceiași impresiune zguduitoare trebuie să fi cuprins pe toți Românii de peste hotare, cari cunosc și cinstesc personalitatea d-lui I. I. Brătianu și rolul d-sale conducător în viața publică a României.

Din fericire, atentatul n-a isbutit. După declarațiunile doctorilor, d. Brătianu va scăpa teafăr de cumplita nenorocire care l-a fulgerat, numai pentru-că se declarase apărătorul hotărât al ordinii și siguranței statului. Toată lumea se bucură de scăparea d-lui Brătianu, iar la patul său de suferință veghiază astăzi sufletul românesc de pretutindenea, cu durere și cu nădejde.

Dar crima ticăloasă nu se va uita repede. Ea nu este un accident fatal, nu este fapta inconștientă a cine știe cărui nebun. Ea este fapta precugetată a unui fanatic anarho-socialist; este fructul de sânge al primejdioasei demagogii, care a nceput să bântue într'o parte a presei noastre din regat și chiar din Ardeal.

Cititorii noștrii știu cu câtă energie ne-am ridicat, în

coloanele «Sămănătorului», în contra răspânditorilor blestematei semințe de anarhie. Ei își vor fi aducând aminte, acum, în ceasul acesta de durere și de groază obștească, de articolele d-lui A. C. Popovici în contra demagogiei roșii, care pătrunsese mai anii trecuți până și în paginile unei reviste sibiene — «Luceafărul» — ba chiar și în biurourile unei societăți ca «Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român.»

Naivii și polemisti de rea credință socoteau pe atunci, că vorba e numai de «teorie», iar teoriile cele mai nebunești ar fi «libere» în veacul acesta al tuturor libertăților și al nici unei răspunderi... Iată însă, că teoria se dovedește, ca 'n totdeauna, sămânță pentru practică. Iată că ideile anarcho-socialiste își găsesc, cât ai clipi din ochi, înfăptuitorii... Iată că, după faimoasele teorii revoluționare despre «cele două culturi», despre prăpastia între pătura cultă și cea de jos, despre «crimele sociale» ale conducătorilor de țară și de neam, — unul din cei de jos se ridică din beznele urei sociale și consacră acele teorii cu mâna sa de criminal, care nu știe scrie prin gazete și reviste, ca faimosul redactor cutare, dar știe trage din revolver... Și iată, că după coloanele de teorii roșii, încep să răsară din mulțime și roadele roșii, roadele otrăvite ale demagogiei, — «faptele»!

Abia au trecut vre-o două săptămâni, de când teoreticieni revoluționari, ca faimosul Ferrer și alții, erau glorificați până și la noi, chiar de poeți, chiar de *preoți* ai artei, în pornirea nesocotită a fantesiei dezordonate, a sentimentelor aprinse, a minții clătinate în temelile ei logice... Va fi citit asasinul de ieri, articolele «teoretice» de-acum două săptămâni? Nu știm! Dar poate bănuie ori cine că și asasinul va fi admirat în felul lui pe Ferrer și doctrinele sale...

În rând cu toți oamenii de bine, avem credința că atentatul odios asupra d-lui I. I. Brătianu, atentatul pe care numai geniul cel bun al țării l-a zădărnicit, va contribui

să se pună cât mai în grabă stavili puternice demagogiei roșii a micilor și marilor «teoreticieni» de pe la gazetele și revistele noastre, deprinși a se închina unei libertăți fără de simțul răspunderii, unei libertăți — anarhice.

I. SCURTU.

ÎNTĂIA SĂRUTARE

*De ce cu ochii umezi te uiți în depărtări?
Său poate-i amintirea întâiei sărutări...
Da, știu. În umbră lacul, tăcut și gânditor,
Visa un cer albastru și fără nici un nor,
Un cer senin ca cerul adânc din ochii tăi...
Sub farmecul de lună dormiau păduri și văi,
Iar noi mergeam prin umbra aleilor de tei...
Cu ochii mari și limpezi priveai în ochii mei
Și n'cet mărgăritare pe fața ta 'n floreau,
Iar gândurile mele un vis frumos urzeau:
Să fug cu tine 'n lumea din fundul unei mări,
Prin noaptea ei să trecem ca două arătări,
Să ne iubim acolo ca niște zei păgâni,
Pe-o lume de mărganuri noi doi să fim stăpâni...
Când m'am trezit în umbra aleilor de tei,
Cu ochii mari și limpezi priveai în ochii mei,
Și capul, greu de vise, ușor ți l-ai culcat
La sânul meu — și 'n noapte prelung ne-am sărutat!
Privighetori pe-aproape cântau de te slăvia,
Iar luna, să ne vază, pe ceruri se urcă...
— De ce cu ochii umezi te uiți în depărtări,
Sau poate-i amintirea întâiei sărutări?*

ORESTE.

D I M I S I A

Eram colegi de clasă, și cu toate acestea trecuseră aproape șase luni fără ca să schimbăm măcar o vorbă. Părea că ne feream toți din cale-i, părea că ce-va neînțeles ne împiedecă de a intra în vorbă cu el. Noi, ceilalți ne și găsiserăm porecele, dintre cari unele se mai țin și acum și nici unul nu scăpă nedeseșnat în caricatură de către unul Oprescu.

Eră o adevărată plăcere — mai ales în ora de matematici, pe care, mai în totdeauna, o aveam liberă, din pricină că profesorul respectiv eră, în același timp, și director — să vezi cum se umplea tabla de felurite chipuri, unele mai slute și mai hazlii decât altele. Când ieșea Oprescu la tablă, se porneau aplauzele ca la teatru. Nu-i vorbă, câteodată măi făcea el nazuri, dar noi aveam ac bun de cojocul lui. Li scorneam fel de fel de porecle — ba chiar dădeam un premiu aceluia care va găsi pe cea mai hazlie — până ce-l scoteam din sărite.

Și atunci numai ce puneă mâna pe cretele cele colorate și sărea la tablă.

«Cine zise, mă? Cine?»

— «Eu!»

— «Tu, mă, măgarule?» «Stai drept să te leg la stâlpul infamiei!»

Și într'o clipă așterneă pe tablă un chip de maimuță urât, să-l visezi noaptea.

Câteodată veneă profesorul și ne găseă la tablă.

«Ei, vezi așa!» «Bravo!» «De când sunt profesor — și apăsa tare pe e — n'am avut școlari mai cumiști decât voi!» «Ce teoremă eră aia?»

Și tot Oprescu ne scăpă din încurcătură căci eră bun la matematici, dar, mai presus de toate, eră tare meșter la vorbă.

Mai rău o duceam cu profesorul de limba germană. Eră supărăcios tare, și să nu fi avut nenorocul să te scoată la lecție într'o zi ploioasă, că — din cauza reumatismului de care suferea — eră în stare să-ți pună zero tăiat numai pentru că nu i-ai pus caetul cu traducerea ce-va mai sub nas, ca să nu fie nevoit să 'ntindă mâna după el.

«Cartoafă nenorocită!» se răstea d-lui. «De câte-ori să-ți tot spun cum să te porți!» «Am să te dau afară ca pe căței!»

Când eră vreme bună, zicea numai «cartoafă.» Și atunci toți pufneam de râs.

«Care-i magarul ala? Să mă lupt cu el!» Dar când vedeă că nu ne mai poate opri, scotea catalogul din buzunar și atunci se făcea liniște adâncă. La dumnealui trebuia să dai răspunsurile pe nemțește, și mai bine să fi căzut cerul pe tine, decât să nu fi știut lucrul acesta, căci îți pomenea toate dobitoacele din zoologie, cu care îți înrudea neamul întreg. Li eră necaz, se înfură, când nu-i pronunțai corect și adese-ori îl auzai întrebând.

«Ce parte de cuvânt e cutare vorbă?»

— «Dieses Wort ist ein Haus-Wort.»

— Nu urla, cartoafă! Nu Hauswort, Haupt, Hauptwort!»

Fiind-că niciodată nu se dădea jos de pe catedră, cei din fund dormeau ori jucau țăntarul sub bănci, iar la lecția viitoare trebuiau să treacă ei în băncile din față ca să se mai odihnească și ceilalți.

Cretele cele colorate ale lui Oprescu n'au tras niciodată vr'un contur care să înfățișeze chipul prietenului meu și nimeni nu i-a născocit vr'o poreclă. Vecinic, până ce am terminat școala, îl vedeai în banca cea mai din față luând note după explicațiile profesorului. Și totuși glumea și el și râdea cu noi; eră sufletul cel mai deschis și școlarul cel mai cinstit și mai sărac din câți se pot închipui. Eră slab, cu fața prelungă, cu părul negru, cu ochii mari și adânci. Niciodată n'am văzut ochi ca ai lui! Toată făptura îi părea ca o umbră din care se desprindea strălucirea puternică a privirilor lui. De-ți vorbea, simțea că luminile ochiului te ard, te copleșesc, îți încātușează toată luarea aminte.

Ș'acum, când stau și încerc să-mi mai aduc aminte de chipul lui, nu văd înainte-mi decât doi ochi, când nespun de blânzi, când vagi, nepătruși, când aspri, fulgerători.

Și au sburat și anii de școală și a venit vremea să ne despărțim de profesorii noștri. Eram nespun de veseli, mai ales că de-aci n'colo scăpam de d-l Schnabel pedagogul de germană, care ne suna clopotul în dormitor și ne pedepsea când îi dădeam bună ziua pe românește, căci credea că-l insultăm. Scăpam de zidurile internatului.

Directorul ne-a chemat pe toți în amfiteatru și ne-a ținut o cuvântare, din care nu știu dacă am înțeles vr'unul ceva; știu însă că prietenul meu a fost dus în clasă pe sus și în

strigăte de «ura». Directorul ne spusese că până atunci, școala nu mai avusese un absolvent mai bun ca el. Mai știu de asemenea că cel sărbătorit ne-a spus câte-vă vorbe, și privirile lui atât de strălucitoare și înecate în lacrimi aveau acum ce-vă într'insele, în cât ne-am pomenit cu toții plângând.

De-atunci nu l'am mai văzut multă vreme. Primeam, din când în când, câte-o scrisoare dela el, în care îmi spunea de chipul cum se împacă cu sărăcia. Și mă mira curajul extraordinar cu care lupta omul acesta cu mizeria.

În fine mi-a scris că a ajuns profesor, unde-va într'un orașel de provincie. Și nu eră nimeni mai fericit decât el! Avea atâta dragoste pentru această carieră, în cât să-i fi dat cine-vă toate bogățiile pământului și nu s'ar fi despărțit de școală!

«Mă, voi nu'nțelegeți ce 'nsemnează a fi profesor.» «Eu cred că ași muri, dacă m'ar opri cine-vă de a mă mai duce la clasă.» «Să vezi tu cum strălucesc ochii elevilor mei mistuiți de dorința de a prinde cât mai de grabă tot, tot ce le spun!». «Ar fi în stare să ucidă pe acela, care ar îndrăzni să turbure liniștea când le vorbesc.»

— «Și cum ai ajuns să-i stăpânești ast-fel?»

— «Nu știu!» «Când m'am dus pentru întâia oară în clasă — eram singur, căci directorul dădea cam rar pe la cancelarie — stăteau împrăstiați prin sală, ca și când i-ar fi asvârlit cine-vă.» «Și țipau, chioteau, de părea că se scufundă pământul cu ei.» «Am intrat înăuntru și fără să zic măcar un cuvânt, am început să mă plimb încoace și 'ncolo. M'am dus la fereastră și am stat așa privind afară, până când încetul cu încetul s'a făcut o liniște mormântală.» «Atunci am început să le vorbesc.» «De muștrat nu i-am muștrat de loc, dar n'am mai găsit nici odată șgomot în clasă.»

Trecuseră câți-vă ani și nu mai știam nimic de prietenul meu, când iată că într'o zi primesc o scrisoare dela el, tocma dintr'o țară depărtată. Îmi spunea că l'a trimis un admirator al muncii și energiei lui, ca să învețe și mai multă carte. Și câtă revoltă se desprindea din scrisoarea lui, când vorbea de felul cum neamurile din Apus înțeleg rostul școalei, pe când noi cheltuim în toate părțile fără de nici-un rost și poporul zace în neștiință. «Dacă n'ar fi dorul nemărginit pe care îl am pentru școlarii mei — bieții mei școlari, pe ce mâni vor fi încăput — și dacă n'ași avea pe mama, ași rămâne aici!» spunea el mai la vale.

Se întorsese în țară și auzeam vorbindu-se mult bine despre el. Intr'o zi însă îl întâlnii pe stradele Capitalei. Eră abătut și nici n'apucaram să ne întrebăm de sănătate, că el îmi și arătă o hârtie.

«Cum? Îți dai dimisia?»

— Da, dragă; și cine știe pe ce mâni or încăpea școlarii mei — bieții mei școlari!» Și ochii lui se umplură de lacrimi.

«Au crezut că fac politică și m'au jignit!» «Dar nu-s vinovat!»

Nu-i mult de când s'a vorbit despre el că departe, într'un sătuleț, uitat de lume, a zidit o școală cu banii pe cari i-a strâns de prin țară, pe unde a colindat, ani de-arândul.

Și acolo propovăduște el inimilor tinere, iubirea de oameni nețarmurită, sfântă; iubirea care apropiind pe om de om îi nalță pe toți către Dumnezeuire!

D. N. CIOTORI.

ALPHONSE DAUDET

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MICA PAROHIE*)

Richard Fénigan, vânător strașnic și pescar în Seine și Oise, om care trăia tot anul la țară, cu mama și soția lui tânără, trăsese vârșia pe acel crâmpel al Senei presărat cu insule verzi, pe care îl luase în arendă între stăvilarul din Evry și acel din Athise. În dimineața aceea de Iulie, înflăcărată și înnebunitoare, sub soarele de argint topit, rău fumega mulcom și liniștit, chiar fără nelipsitul glas de păsăruici, pe care îl ciripăiau în stușiurile malului, măracinari, pitulicele, lăstunii, în vreme ce boarea caldă ațâța din potrivă gustul searbăd al gândacilor verzi aurii, împrăștiați ca niște boabe de zmaragd pe frasini. Chiar și Fénigan, om chipeș de 35 ani, rumen la față, cu barba deasă castanie, se prăbușise par'că sub apăsarea dogorelei, și când trase la malul micului port, unde în fața bărcilor otgonite de țarm, plasele lui se răsfătau în fum auriu pe verdele spălăcit al țarmului, rămase buimăcit câteva clipe în fundul bărcii lui, pirotind în hainele-i de pânză verde, leșiate și innegrite de umezeală. Un clopot se auzi sus pe deal, dincoace de Sena... Richard tresări:

*) Fragment din romanul «La petite Paroisse», care se va tipări în traducere.

«Ai auzit, Chuchin».

Cuchin, pândarul pescăriei, vârit în bojdeucă șă numere strânsura de știuci, lini și țipari, își ridică fața-i bătrânicioasă, mai învălurită decât un râu bătut de vânt.

«Apoi, vine dinspre castel.

— Dar n'o fi sunând de masă?! E numai 11».

— Poate vre-o vizită... cineva dela Grossbourg; tocmai am văzut caleașca lor care se întorcea pe pod.

Și din nou, clopotul se auzi în depărtare, țipător în toropeala împrejurimilor.

— Orânduie toi, moș Chuchin, eu mă duc să văd.

Și, cu mersu-i liniștit, pe care-l dobândise în viața-i la țară, Richard o luă pe drumul edecului până la poteca cu plop ce cârmia pe un povârniș repede spre drumul către Corbeil, dealungul căruia se înșiruia sătucul Uzelles și moșia cu același nume. Mergând, își destrămă gândul cu glas tare, neliniștit de ăst dangăt de clopot chemător — fără să aibă totuși o presimțire rea... O vizită a celor dela Grossbourg — nu prea era de crezut. Cine ar fi putut să vină? Generalul era la băi în Tirol cu ducesa. Băiatul, la Stanislas, rumegându-și examenele dela Saint-Cyr, care îl puneau pe foc. Mai curând vreo ceartă la bucătărie sau găinărie, care cerea amestecul împăciuitoar al stăpânului. Sau iar vre-o neînțelegere între mama și soția lui... Dar nu, se isprăvisse de ani de zile, astă înveninată învrăjbire familiară ce brumase primul timp al însoțirii lor. Dar atunci ce putea să fie?

Un «bună ziua, domnule Richard» sărbătoresc, slugarnic și viclean venit din cealaltă parte a drumului, îl zmulse din potopul de gânduri. Erau acolo vre-o patru-cinci, rezemați de un plop mare: Robin, cantonierul, Roger, factorul, scoborit după bicicleta, pe care o ținea de cârmă, o spălătoreasă șezând pe brațele roabei ei grele, pline de rufe jilave, toți ascultând, cu ochii holbați și gura căscată, povestea pe care le-o istorisiă Domnul Alexandru, un fost isprăvnicel al Grossbourgului, deșirat, ferchezuit, bine îmbrăcat, cu haină de flanelă albă și cu o undiță de bambu negru cu cercuri de argint.

Dar ce era flecăreala ceea, curmată cât ai clipi din ochi prin venirea lui Fénigan? De ce batjocora ceea în salutul slugoiului ăsta eșit la pensie, așa de smerit, respectuos mai înainte?

Mai târziu cele mai mici amănunte ale astei dimineți au să-i revină în minte cu o exactitate sălbatică; o să-și explice toate faptele astea, care acum, abia îl ating, lipsite de înțeles.

În fața bisericei albe ca un mormânt de marmură, pe marginea drumului prăfuit, cineva îl mai strigă; bătrânul Mérivet, cu pălărie tare

și bluză lungă cenușie, cu o pensulă într'o mână, iar în cealaltă cu o oală de vopsea neagră, foarte ocupat ca să reîmprospăteze, cum spusese el, inscripția fațadei.

«Ia te uită, vecine... o să vă vadă acum de la o leghe».

Și se da, așa într'o parte, pentru ca vecinul să se poată minuna de liniile vopsite din nou pe tencuiala zidului, la dreapta fațadei :

NAPOLEON MERIVET

Cavaler al ordinului Sântul Grigorie cel Mare

a zidit această biserică

în amintirea soției sale Irena

și

a făcut-o danie comunei din Uzelles.

Acest epigraf cuprindea povestea unei drame de familie, pe care nimeni nu o cunoștea cu deamănuntul. Se știa numai că d. Merivet, la moartea soției lui, pe care o iubea cu împătımire de nebun, ridicase biserica asta în fața moșiei lui, și că o îngrijea cu bucatăreasa, ce făcea pe paracliser și cu feciorul lui drept pălamar, simțindu-se mândru să o vadă plină de lume, Duminecile, când preotul din Draveil, de care țin cei din Uzelles, venia la ceasurile nouă să le facă o mică slujbă. Și tocmai pentru slujba asta oprise el pe Fénigan, ca să se plângă de cei dela castel. Auzi D-ta, să se ducă cucoanele să asculte liturghia la Draveil sau la orfelinatul din Soisy, când aci, la doi pași...

— Rău, vecine dragă, foarte rău, stăruia bietul bătrân, mestecând în oala lui de vopsea neagră,—nici o biserică nu face cât a mea. Aduce noroc, biserica mea. Dacă ai ști sub hramul cui am pus-o, ce fire aleasă era Irina mea... Republica scrie pe monumente: Libertate, Frăție și Egalitate: pe frontonul acesteia ar trebui să pui: Milă, Pomană, Iertare. Ni se zice, Mica Parochie: Parochia norocoasă, ar fi mai cu bună seamă numele nostru adevărat: venind să se roage aici, toți oamenii însurați pecetluiesc fericirea casei lor.

Richard îi cerea iertare, cerea iertare și pentru cucoane: chiar vecinătatea bisericii era piedecă bunei lor voinți. Eșiau așa de rar; slujba de Dumineca la Draveil sau la Orfelinat, le da ocazia să mai iasă, să mai miște caii ceia care crăpau de grași. Dar o să vorbească el cu mamă-sa și în curând doamnele Fénigan o să-și aibă strane în Parochia norocoasă. Cuvântul din urmă îl făcu să zâmbească. Se gândea la porecla ce o avea în ținut biserica lui moș Meuriet, poreclă puțin făcută ca să atragă bărbații,—când un al treilea dangăt de clopot, tăios, pătimaș, îl porni pe drum, și mai degrabă de data asta.

Moșia Uzelles, la căpătâiul satului, se împărția în două corpuri de locuit: Castelul zidit de curând, cu acoperiș de olane, ceardac și balcoane, locuit de Doamna Fénigan mama și pe care un cărpiniș întins îl despărția de Foișor, — casă bătrânească din secolul trecut, unde locuiau cei tineri. O ușă mică deschisă în zid, slujia în partea asta a proprietății. Aci Rozina Chuchin, fiica pândarului pescăriei, în serviciul Fénigan-ilor, ca și tatăl ei, privea cu mâna strâșină deasupra ochilor, pe drumul păenjenit de lumină orbitoare și strigă din depărtare lui Richard.

— Coconița nu-i cu domnul?

În adevăr, deseori, în diminețele de priveghere la vârșii, Richard își lua nevasta cu el pe râu.

Li plăcea ei să-și cufunde brațele goale până la umăr în apa rece, să vadă plasa încărcată, ce se trăgea la mal și argintul viu care strălucea și se zdrumeca în lațuri. Dar în dimineața ceia, Lidia era obosită și la stăruințele bărbatului ei, dânsa răspunsese cu o mormăială somnoroasă, — vedenie ispititoare, trandafirie și fragedă între perine, strecurând lumina privirei ei albastre-cenușii de mărgăritar printre genele-i plecate. O clipă, Richard, nemișcat în mijlocul drumului, sorbi în amintire astă vedenie de soț îndrăgostit, în vreme ce subreta repeta, încremenită :

— Coconița nu-i cu domnul?

— Nu, dar ce întrebare-i asta? University Library Cluj

— Vezi că, domnule, coconița a pierit de azi dimineață.

— A pierit Ce nebunie !»

Avu puterea să păsească cele două trepte ale porțiței, dar numai decât căzu pe banca de piatră de la căpătâiul cărpinișului. Sfârșirea de azi dimineață, buimăceala ce-l prinsese pe râu, reîncepea acum mai puternică. Nedestoinic să scoată o vorbă, el auzia zbârnâind flecăreala Rozinei, abia o înțelegea. Scotociseră peste tot, prin parc, prin vârzărie, în luntrea de pe marginea apei; într'unsfârșit, numai acum, moș Gheorghe, bătrânul cerșetor, reîntorcându-se dintr'o hoinăreală prin pădure, înștiințase că una din porțile care dă spre pădure, era deschisă și pe urmă lăsase un răvaș pentru Doamna Fénigan-mama.

— De altminteri, uite-o că vine, doamna Fénigan. . . Poate că dânsa are știri . . .

Mama lui Richard, mândră, țeapănă și ca dintr'o bucată, cu capul mereu gol, cu părul sufelcat, mai curând lins și negru, înainta prin cărpiniș, vânturând la fișe pas petele de lumină sclipitoare ale cărui umbre tănuite se împroșcau. Din mersu-i arțăgos, o ghiceai că știe ceva și că-i infuriată. Richard încercă să se scoale, să-i ese întru întâmpinare, dar țintuit pe bancă, el doar putu să găngăne cu ochii încremeniți de îngrijorare, cu glasu-i de când era micuț :

— Lidia? unde e Lidia, mamă?

Răutăcioasă, aproape cu bucurie de izbândă, răspuse mama:

— Ți-a plecat nevasta, dragul meu, și asta-i singura bucurie ce ne-a făcut vre-odată.

— A plecat!

— Și apoi nu singură, îți închipui... Dar ghicește cu cine... nu, zău, ia ghicește.

În loc să cerce să ghicească, el gemu ușor, avu o zvâcnire în tot corpul, pe urmă căzu iar pe bancă, cu capul ca'ntr'o încinsoare de fer, cu mâinile atingând pietrișul cărpinișului.

Trad. de ECATERINA BĂLĂCIOIU

ÎNGĂLBENITE FILE...

Îngălbenite file ca frunzele de toamnă
Pe voi sunt înșirate atâtea clipe sfinte,
În voi palpită gândul ce pururea mă 'ndeamnă
Să-mi deapăn melancolic aducerile-aminte,
Îngălbenite file ca frunzele de toamnă.

Tovarășe 'n iubire și 'n vremuri norocite,
Păstrați în voi fiorul săruturilor moarte
Și liniștea cerească din nopțile vrăjite
Când rătăceam estatici pe-aleile deșarte,
Tovarășe 'n iubire și 'n vremuri norocite.

În colbul vost' de rânduri e-o fire prinsă'n vrajă
Și-o tainică durere — copilu 'ndrăgostirii —
Ca un simbol al morții în veci va sta de strajă
Întunecând pe-alocuri înseninarea firii...
În colbul vost' de rânduri e-o fire prinsă'n vrajă...

Îngălbenite file — o, singura-mi comoară! —
Când mă pătrunde tainic și vag fiorul morții
Pricep, robit de groază, ce mult o să mă doară
Clipita cea din urmă din vâlmășagul sorții...
Îngălbenite file — o, singura-mi comoară!...

MIHAIL SFETESCU.

ATĂT DE-APROAPE'MI PARE...

*Atât de-aproape'mi pare fundul apei
Când ea e liniștită și curată,
Cum noaptea, luna, tot atât de-aproape-i
De-un deal, pe după care'n cet s'arată.*

*Și totuși apa-i cu mult mai adâncă
Decât cum tuturora ni se pare;
Iar de pe deal și pân' la lună-i încă
Un drum mai lung, ne'nchipuit de mare.*

*Și tot așa-i când te privesc pe tine.
Mă'nșeli la fel ca apa și ca luna:
În suflet și'n privirele-ți senine
Străvăd o depărtare 'ntotdeauna!*

BCU Cluj / Central University Library Cluj CONSTANTIN DOBOȘ.

CÂNTEC

Rătăcindu-se în adânc
Nesfârșit al depărtării,
Au plecat trei rândunele
În amurgul înserării.

S'au dus, tot dus departe
Într'o țară fără nume...
Mi-au luat cu el e dorul
Și l'au dus departe'n lume...

... Și de atunci, când vine vara
Eu le-aștept pe păsărele.
— Ce-ați făcut cu-a mele doruri
Rândunele, rândunele?...

D. C. ZAVALIDE

CRONICA TEATRALĂ.

TRIUMFUL DRAMEI «VIFORUL» A D-LUI DELAVRANCEA. — REPRESENTAȚILE ROMĂNEȘTI ALE D-NEI AGATA BĂRSESCU-RADOVICI

Nouă dramă istorică a d-lui Delavrancea, «Viforul», tragedia sângeroasă a Moldovei lui Ștefăniță-Vodă, nepotul degenerat al marelui Ștefan-Vodă, a cucerit toată lumea de bun simț și de bună credință. La «Teatrul Național» s'a jucat, până acuma, de vre-o nouă ori și va face, de sigur, o serie glorioasă.

Nimenea n'a dat atenție cronecărilor de corbi ale câtorva critici negativi, lacomi a se face interesați, luându-și aere de pieze rele ale unei piese din cele mai bune în tot repertoriul dramatic al literaturii noastre.

Până la publicarea în volum a «Viforului», dăm aici numai impresiunile dela cea dintâi reprezentație.

Sala strălucită. În loja regală, AA. Lor Principele Ferdinand și Principesa Maria. În celelalte loji, miniștrii, fruntași ai lumii intelectuale și sociale, doamne și domni din elită. Stalurile pline. La galerie, inghesuală nemaipomenită. În caldă atmosferă de sărbătoare, pe care au mai înălțat-o puternicele ovațiuni aduse Altețelor Regale, s'a ridicat cortina. Pe scenă, în splendoarea decorurilor noi ale d-lui Costin Petrescu, răsare ca din basme cetatea Sucevei. În fund castelul, în dreapta o aripă a lui, mai ascunsă, în mijloc grădina.

În *actul prim*, Doamna lui Ștefăniță, Tana (d-șoara Tina Barbu) stă de vorbă cu Oana (d-na Bârsan), copila marelui Ștefan din «Apus de soare», acuma nevasta viteazului Cătălin (d. Bârsan). Oana povestește cu drag despre copilăria bunului Ștefăniță, pe care l-a legănat. Doamna zbuciumată de neliniște și mâhniri, din pricina Domnului nebunatic și crud, ascultă fără crezare. S'aud strigăte sălbătice. Apare «Viforul», care-i Voevodul însuși (d. Liciu). Jignită de izbucnirile lui, Doamna se retrage și Domnul, după ce alungă cu alte bruscări pe boierii sosiți, între cari Hatmanul Arbore, se așează la chef cu prietenii săi, hainul Țugulea Moghilă (d. Mărculescu) și bețivul Mogărdici (d. Brezeanu). Pe când acesta cade doborât de puterea vinului, cei doi plănuiesc omorârea pe furiș a lui Cătălin, pe care Ștefăniță îl urăște. La chef vine, în miez de noapte, și amanta polonă a Domnului, travestită în hainele unui pretins conte Irmsky (d-șoara Ziminiceanu). Doamna apare în cerdac, fără de veste, îi surprinde îmbrățișați și se retrage c'un oftat ne stăpânit, care'nfloară pe Ștefăniță. Instrăinarea ei față de Domn se prefacă'n groază.

În *actul al doilea*, suntem la vânătoare. La poruncile Domnului, boierii, cu Hatmanul Arbore și cei trei fii ai săi, se răspândesc pentru începerea vânătoarei. Fiul cel mai mare al Hatmanului, Cătălin, apucă drumul prăpăstiei, unde-l pândea moartea. Un asasin, plătit de Domn — mercenar ungur, vestit tâlhar — aruncă'n prăpastie pe Călin, pe când Vodă și sfetnicul său prea plăcut,

Moghilă, stau în aşteptare înfrigurată. După omor, Moghilă ucide pe ungurul ucigaş, iar domnul izbucneşte în accente de bucurie turbată. Se sună adunarea vânătorilor. Boierii vin, îngrozii de vestea morţii lui Cătălin. Iată-l şi pe Hatmanul Arbore. El nu ştie nimic. Dar tăcerea plină de durere a boierilor îl face să bănuiască nenorocire. Acum vin şi fiii lui mai tineri aducând pe mort. Bătrânul viteaz al lui Ştefan cel Mare, cuprins de o disperare cumplită, se prăbuşeşte peste leşul viteazului. O scenă extraordinar de puternică. Sala întreagă e cutremurată.

În al *treilea act*, «Viforul» stărnit de cea d'întăiu crimă, porneşte a se deslănţui cu putere oarbă. Doamna care simte crima Domnului, vrea să-i trezească remuşcarea. O clipă, înfricoşatul sovăşeşte, dar pe când Doamna, îndulcită, îi cere să se lepede de amanta lui, Ştefăniţă se 'ntoarce, cu furie înoită: N'o va izgoni niciodată! Şi pleacă. Sorţii au căzut de acum. Doamna urăşte pe Domn. E duşmana lui de moarte! Într'aceste vine Oana căruntă, albă, încovoiată de jalea morţii năprasnice a soţului. Doamna, pornită de ură, o face să înţeleagă crima lui Ştefăniţă. Oana, înnebunită, îşi pierde firea; o melancolie duioasă, cu amintiri din copilăria adoratului Ştefăniţă, se lasă peste luminile sufletului ei. «Viforul» nu mai cunoaşte stavilă. Unelteşte peirea Hatmanului Arbore, pe tèmeiul unei plăsmuite scrisori trădătoare către Poloni. Boierii sunt chemaţi în sfat de osândă. Domnul se năpusteşte asupra viteazului bătrân. Acesta se apără cu vrednicie şi merge senin la moarte. Scena între el şi Domn e culmea, o măreaţă culme dramatică. În actul al treilea. Ca o stafie din alte lumi, din lumile eterne unde străluceşte sfântul Ştefan cel Mare, apare în acest act Oana, nebună. Ea vorbeşte, boierilor şi Domnului, ca stafia conştiinţei neamului Muşatinilor.

În *actul al patrulea*, «Viforul» îşi porneşte furiile extreme. Capul lui Arbore cade, sunetul lugubru pătrunde până la Domn, care jubilează în nebuniile setei de sânge. Boerii marelui Stefan se adună la sfat, în curţile Hatmanului. Ştefăniţă află, îşi asmute ostaşii asupra lor. Un măcel crâncen se incinge. «Viforul» birne. Ostaşii aduc în faţa Domnului pe prinşi, în frunte cu vornicul Petru Cărabăţ, viteazul vitejilor Moldovei. Pe când urmă încă lupta, Doamna hotărâtă să scape Moldova, pe boeri şi pe sine, varsă otrăvă în paharul Domnului. În sala armelor de glorie ale lui Ştefan cel Mare, Domnul osândeşte fără judecată pe boerii prinşi. Armaşul îi duce pe mâinile călăului. Norodul strigă şi cere îndurare. Dar capetele cad unul după altul şi Domnul îşi petrece în orgiile singelui vărsat. Apoi, ademenit de Doamnă, bea din paharul otrăvit. Cuprins de halucinaţiile nebuniei că ar fi întrecut în slavă pe toţi domnii Moldovei, cu Ştefan cel Mare în frunte, el se aşează pe tronul curat al strămoşului păstrat până atunci sub vălul pietăţii. Deodată dureri îl chinuese şi în săgeţile lor otrăvite îşi dă sufletul. Doamna s'a răsbunat, Moldova e scăpată.

Piesa e admirabilă. Acţiunea dramatică plină de concentrare, crescând fulgerător, din act în act. Scene mari, clasice, stăpănesc culmile acţiunii. Poezia cea mai senină şi tragicul cei mai săngeros se amestecă într'o armonie co-

vârșitoare. Dialogul e scurt, concentrat, zguduitor. Culoarea istorică cu totul realistă. Limba măiastră. Dar nu se poate aprecia, din fugă, noua capo-d'operă a d-lui Delavrancea.

Interpretarea foarte bună. D-nii Liciu (Ștefăniță) și Nottara (Arbore) au creațiuni bogate, cari se vor discuta mult; tot astfel d-na Bârsan și domnișoara Barbu. Ansamblul, în care s'au distins d-nii Brezeanu, Petrescu, Mărculescu, Livescu, Bârsan, d-șoara Zimniceanu, n'a lăsat nimic de dorit.

Decorurile d-lui Costin Petrescu sunt de toată frumusețea; stilul românesc, prins cu mână de maestru, evocă trecutul în toată realitatea. Au fost admirate mai ales sala cu arcade din actul III și sala de arme din actul IV. Strălucite și costumele vremii.

D-lui Delavrancea, care a apărut pe scenă, după repetite chemări, i s'au făcut ovațiuni furtunoase.

D-na Agata Bârsescu în rolul «Magdei»

De câte ori d-nă Agata Bârsescu apare pe scena Teatrului Național, între ai săi și pentru ai săi, de câte ori geniul ei universal se coboară cu duioșie în lăcașul modestei arte românești, avem o mare sărbătoare. O sărbătoare scumpă, de la care nu ne putem lua rămas bun fără de gândul mângâietor al revederii. Această simțire frățească înalță sufletele spectatorilor veniți în număr impunător la cea dintâi reprezentație a ilustrei tragediane. Așteptam, cu toții, clipa fericită, când avea să răsară, ca o intrupare a supremei arte, artista genială, care a cucerit în largul lumii o glorie pentru toți Români...

În «Magda», celebra dramă a lui Sudermann, d-na Bârsescu a creiat rolul ei cel mai puternic, poate. Rolul cel mai puternic, pentru că nu l'a creiat numai, cu geniul ei, ci l'a trăit cu sufletul ei întreg. În tragicul zguduitor al cântăreței lui Sudermann, d-na Bârsescu își retrăiește, cu adevărat, viața ei proprie, cu toate gloriile și cu toate suferințele ei. S'ar putea spune, că artista incomparabilă își zidește în acest rol propriul ei suflet, precum Meșterul Manole și-a zidit mireasa legendară în mănăstirea dela Argeș.

Intr'o scurtă formulă, jocul d-nei Bârsescu, pe care am admirat-o în «Magda», este o sinteză măiastră de supremă forță și de supremă finețe. În scenele de un tragic amețitor, în cari tonul melodramatic stă la pândă, ca un demon, d-na Bârsescu triumfează cu majestatea unui realism desăvârșit, cu stăpânirea de sine cea mai senină. Trece pe marginea prăpastiei și calcă mai sigur ca oricând. E unic în felul său, acest joc: este armonia deplină a formei clasice cu fondul naturalist. Când o covârșește vraja copilăriei, cu dragostea de fiică supusă, artista se alipește de bronzul firei părintești, ca ceara de sfeșnic; când personalitatea ei liberă se înalță trufașe, ea pare ca o flacăra ce-ar izbucni într'un templu sumbru; când sufletul ei se răzvrătește în contra silei și păcatelor societății burgheze, este ca o leoaică între mieluși. Stai incremenit de admirație; sublimul interpretării te poartă în lumile artei e-

terne; clipă de clipă, te cutremuri, aci linpezindu-te, aci turburându-te până'n cele mai tainice cute ale sufletului; simțești, ca vrăjit, cum întinerește, cum se înmlădie și cum se încordează statura eroică și chipul de-o expresivitate fără seamăn al artistei.

După fiecare act, publicul a făcut d-nei Bărsescu ovațiuni furtunoase. Era izbucnirea elementară a supremei admirații pentru arta supremă.

D. Nottara, în rolul pastorului Hefterding și d. Petrescu (tatăl Magdei, colonelul Schwartz) au fost la înălțimea sărbătoarei. În scenele cu d-na Bărsescu, d. Nottara strălucește prin toate calitățile sale de mare artist; noblețe, cumpăt, plasticitate, disting cuvintele și mișcărilor sale. Din rolul foarte complicat al bătrânului colonel, d. Petrescu și-a făcut o creațiune de înaltă conștiință și de egal talent. Cu verva sa inepușabilă, doamna Ciucurescu a dat mătușicei răutăcioase și flecare tot farmecul umoristic. Foarte corectă, cu sincere accente de duioșie și naivitate, doamna Sturdza, în jocul sorei mai mici a Magdei. D. Achille a pus îngrijire și măsură în interpretarea rolului său (consilierul de Stat Keller). Simpatice, d. Vărgolici, cu debutul d-sale de tânăr ofițer. În condițiile excepționale, în care se juca piesa, întreg ansamblul a fost mulțumitor.

D-na Bărsescu-Radovici va mai juca, pe scena Teatrului Național, în câteva piese din repertoriul d-sale. Sc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GOETHE

CUGETĂRI

Oricât ai vieții de singuratic, ajungi totuși, înainte ca să prinzi de veste, un datornic sau un creditor.

*

Pot făgădui să vorbesc fără de inconviniș; să fiu nepărtinitor însă, — nu.

*

Greșeli descoperi numai acela care nu iubește; ca să le poți afla tu însuși, trebuie să te lepezi de iubire... dar nu mai mult decât este nevoie.

*

Cu adevărat viu ești numai atunci, când ai norocul să te bucuri de simpatia semenilor tăi.

*

Nu este nimenea mai rob decât acela, care se crede slobod fără să fie de fapt.

* * *